Viršutinis kultūrinio sluoksnio horizontas užsibaigia 34–56 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus. Jo viršutinė 24–30 cm storio dalis smarkiai sunaikinta ariant. Perkasos ŠR dalyje, 15 m^2 plote po armeniu atsidengė sudegusio antžeminio statinio kampas, kurį ženklino 10–12 cm storio pelenų ir suodžių sluoksnis. Armenyje ir po juo esančiame pilkos spalvos maišytos žemės sluoksnyje įvairiuose perkasos gyliuose rasta akmens dirbinio fragmentas, smaigo pavidalo geležinis dirbinys, vario lydinio vielos fragmentas, pora skaidraus stiklo šukių, surinktos 65 degto molio plytų nuoskalos bei 48 žiestos buitinės keramikos ir puodyninių koklių šukės.

Žemutinis kultūrinio sluoksnio horizontas siekia vidutiniškai 18 cm, o vietomis – 25–26 cm storį. Jame rasta nenustatytos paskirties akmens dirbinio fragmentas, matyt, naudotas metalo dirbinių galandymui, akmens dirbinio ruošinys ir perdegusio molio lipdytos keramikos su trupinto granito priemaišomis šukių.

Abu horizontus skyrė 10–12 cm storio permaišytas sąnašinis, matyt, vėjo supustytas smėlio sluoksnis. Žemutinis kultūrinio sluoksnio horizontas priskiriamas I tūkst. pirmosios pusės piliakalnio papėdės gyvenvietei, o viršutinis – XVI–XVII a. vidurio Senosios Kartenos dvaro gyvenvietei.

The settlement at the foot of the Gintarai hill fort–manor site

98 m^2 was excavated at the W foot of the Gintarai hill fort–manor site (Kretinga district) in 2007. A 47–75 cm thick cultural layer, which consists of 2 chronologically different horizons, was discovered in it. The lower 18–26 cm thick horizon, which contains hand built pottery, is ascribed to the 1st millennium settlement at the foot of the hill fort site. The upper 34–56 cm thick horizon, which contains chips of fired bricks, thrown household pottery, and 'pot-shaped' stove tile (Topfkachel) sherds, belongs to the Senoji Kartena manor settlement, which dates to the 16th – first half of 17th century.

Julius Kanarskas

Imbarės piliakalnio aukštutinė papėdės gyvenvietė

Imbarė yra viena seniausių Vakarų Lietuvos vietovių, kurioje žmonės gyvena nuo II tūkst. prieš Kr. Tai liudija 5 km į P nuo Salantų, prie Salanto ir Pilsupio santakos stūksantis Pilale vadinamas piliakalnis su priešpiliu, žemutinio ir aukštutinio papilio gyvenvietėmis, alkvietėmis ir kapinynu.

Imbarė pirmąkart paminėta 1253 m. Kuršo vyskupo Henriko rašte Livonijos ordino magistrui dėl Pietų Kuršo žemių dalybų. Jos praeitimi tyrinėtojai susidomėjo XIX a. 1884–1885 m. piliakalnį ir kapinyną tyrinėjo T. Daugirdas, 1898 m. – J. Žiogas.

Išsamesnius tyrimus paskatino 1967 m. piliakalnio papėdėje prie Salanto aptikta žemutinio papilio gyvenvietė. 1969, 1978–1982, 1984–1985 ir 1987–1989 m. Imbarės archeologinį kompleksą tyrinėjo V. Daugudis, kuris aptiko aukštutinį papilį, alkvietes ir apeiginius akmenis (*AETL 1968 ir 1969 metais*, V., 1970, p. 26–36; *ATL 1978 ir 1979 metais,* V., 1980, p. 22–25; *ATL 1980 ir 1981 metais,* V., 1982, p. 32–34; *ATL 1982 ir 1983 metais,* V., 1984, p. 20–22; *ATL 1984 ir 1985 metais,* V., 1986, p. 20–22; *ATL 1986 ir 1987 metais,* V.,

1988, p. 26–28; *ATL 1988 ir 1989 metais,* V., 1990, p. 26–27). 2003 m. aukštutinį papilį žvalgė J. Kanarskas (*ATL 2003 metais,* V., 2005, p. 37–38).

Iš viso Imbarės piliakalnio archeologinio komplekso teritorijoje 1969–2003 m. ištirtas 1592 m² plotas, iš kurio aukštutiniam papiliui tenka 422 m². Tyrinėjimų medžiaga leidžia teigti, kad pirmieji gyventojai slėnyje prie Salanto upės apsigyveno vėlyvajame neolite. I tūkst. prieš Kr. II pusėje bendruomenė persikėlė į Salanto ir Pilsupio santakoje įrengtą piliakalnį, o aukštutinis papilys buvęs apgyvendintas I tūkst. prieš Kr. pabaigoje – I tūkst. pradžioje.

Piliakalnis gerai žinomas iš turistinės ir informacinės literatūros, lankomas turistų ir Salantų apylinkės gyventojų, ant jo vyksta Imbarės bendruomenės kultūriniai renginiai. Įamžinant Imbarės vardo pirmojo paminėjimo 750 metų jubiliejų, aukštutiniame papilyje 2003 m. pastatyta stulpinė skulptūra su bareljefiniu legendinės pilies valdovo dukters Imbarės atvaizdu (autorius L. Ruginis, Salantai). Salantų regioninio parko direkcijos ir Imbarės seniūnijos rūpesčiu piliakalnis tvarkomas, jame atliekami kraštovaizdžio formavimo kirtimai.

2006 m. Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos parengė piliakalnio tvarkymo projektą. Pagal UAB „Rekreacinė statyba“ paruoštą Salantų regioninio parko autoturizmo trasos detalųjį planą aukštutinio papilio ŠR dalyje suprojektuota piliakalnio lankytojams skirta atokvėpio vieta su automobilių stovėjimo aikštele. Kitos vietos minėtam turizmo infrastruktūros objektui rasti nepavyko, kadangi aplinkui esančių privačių valdų savininkai nesutiko išnuomoti ar parduoti savo žemės.

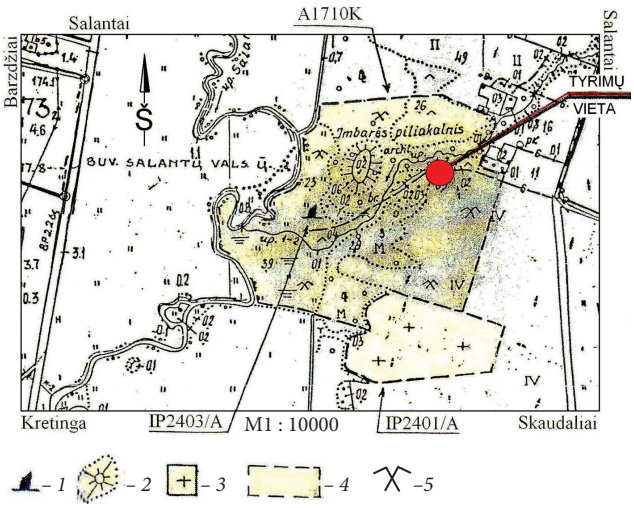

1 pav. Tyrinėtos Imbarės piliakalnio papėdės gyvenvietės vietos situacijos schema: 1 – akmuo, 2 – piliakalnis, 3 – kapinynas, 4 – papėdės gyvenvietė

Fig. 1. Situation plan of the investigated settlement site at the foot of the Imbarė hill fort site: 1 – stone, 2 – hill fort, 3 – old cemetery, 4 – foot setlement.

Salantų regioninio parko direkcijos iniciatyva 2007 m. vasarą atlikti projektuojamos automobilių stovėjimo aikštelės archeologiniai tyrimai. Jų metu ištirtas 60 m² plotas (12x 5 m dydžio ***perkasa 24***), R pusėje besiribojantis su privačia žemės valda (1 pav.). Jame aptiktos arimo metu sunaikinto papėdės gyvenvietės kultūrinio sluoksnio liekanos. Po armeniu ištirtas židinys, dalis akmenų grindinio ir 9 stulpavietės (2 pav.). Tyrimų metu surinkti 47 archeologiniai radiniai – geležinis pleištas, 33 šlako gabalai, 12 lipdytos ir 1 žiestos keramikos šukė.

Tyrimų medžiaga leidžia manyti, kad I tūkst. pradžioje aukštutinio papilio V pakraštyje iš vietinės balų rūdos buvo lydoma geležis. Tai liudija ugniavietėje ir jos aplinkoje aptiktos geležies rūdos lydimo atliekos – šlakas.

Apie IV–VIII a. šioje vietoje stovėjo stulpinės konstrukcijos statinys (ar keli statiniai).

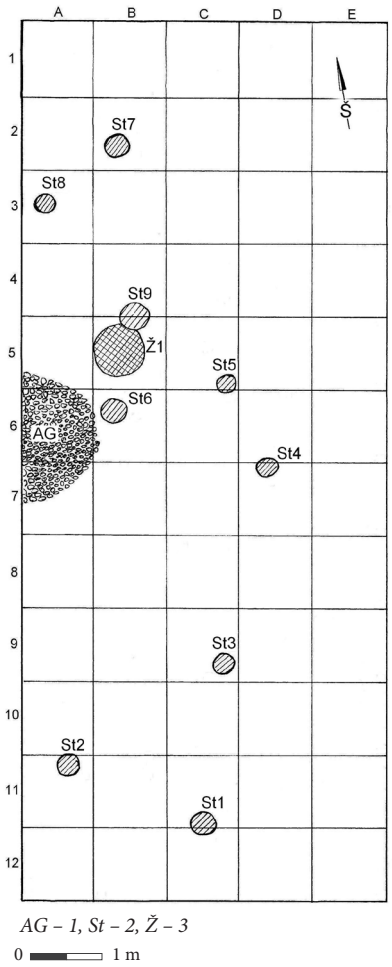

2 pav. Perkasos 24 planas: 1 – grindinys, 2 – stulpavietė, 3 – židinys. J. Kanarsko brėž.

Fig. 2. Plan of trench 24: 1– paving, 2 – posthole, 3 – fireplace.

Statinio (statinių) karkasą sudarė 20–28 cm skersmens rąstai, kas 1–2 m įkasti į žemę. Ištirtų stulpaviečių kontūrai buvo apskritimo arba ovalo formos, nuo 21–23 iki 36–40 cm skersmens ir 30–64 cm gylio nuo esamo žemės paviršiaus. Septynių stulpaviečių duobės buvo cilindro pavidalo, link dugno nežymiai siaurėjančios, o dviejų – pusapvalės formos. Beveik visų stulpaviečių pakraščiuose rasta smulkių ir skaldytų akmenukų, kuriais buvę sutvirtinti duobėse įkasti stulpai. Tarpai tarp stulpų turėjo būti išpinti žabais (ar kartelėmis) ir apšiltinti molio tinku, kurio smulkių liekanų pastebėta armenyje, o stulpavietėje 8 rastas apie 1,3x0,6 cm dydžio molio tinko fragmentas. Stulpavietėse 2 ir 6 aptikta po porą lipdytos keramikos šukių, kurių viena buvusi nuo miniatiūrinio lipdyto puodelio pakraštėlio su dalimi sienelės.

Perkasos ŠV dalyje, tarp stulpaviečių 6 ir 9 ištirtas židinys. Jis įrengtas nežymiai ŠR–PV kryptimi ištęstoje 70–72 cm skersmens ir 47 cm gylio dubens pavidalo duobėje, kurios kontūras ŠR pusėje susiliejo su stulpavietės 9 kontūru. Duobės sienelės išklotos vidutinio dydžio ir smulkiais akmenimis (nuo 6x6x4 cm iki 23x13x17 cm), dauguma kurių skaldyti. Židinio užpildą sudarė juoda žemė, gausiai maišyta su degėsiais ir angliukais. Užpilde įvairiame gylyje surinktas 31 šlako fragmentas leidžia manyti, kad židiniui buvusi pritaikyta geležies rūdos lydimo krosnelės (rūdnelės) duobė. Be to, užpilde rastos 2 lipdytos keramikos šukės.

Į PV nuo židinio, perkasos V pakraštyje aptiktas apie 1,7 m skersmens, 1,08 m pločio ir 3–4 cm storio plotas, išpiltas smulkiais, iki 7–8 cm ilgio akmenukais ir akmens skalda.

5 stulpaviečių (2–5 ir 9) išsidėstymas primena pusapskritimį, ties kurio viduriu yra minėtas akmenų grindinėlis, o ŠR pakraštyje – židinys. Stulpavietė 1 atsišakoja nuo pusapskritimio į PR, o stulpavietės 8 ir 7 – į ŠR. Norint nustatyti čia stovėjusio statinio (ar statinių) planą, būtina aplinkui ištirti didesnį plotą.

The upper settlement at the foot of the Imbarė hill fort site

An area of 60 m^2 (Fig. 1) was excavated in 2007 at the upper fortified settlement at the Imbarė hill fort site *(Kretinga district)*. A fireplace, stone paving, and 9 postholes (Fig. 2) were excavated under the cultural layer that was up to 33 cm thick at the site and had been disturbed by ploughing. It is thought that in the early 1st millennium iron was smelted at this site from swamp ore and during the 4th–8th centuries a structure with a post construction had stood here.

1 pav. Tyrinėjimų vietos situacijos schema.

Fig. 1. Situation plan of the excavated area.

Julius Kanarskas

Senosios Įpilties piliakalnio papėdės gyvenvietė

Senoji Įpiltis – viena seniausių Vakarų Lietuvos vietovių. Čia stūkso vienas įspūdingiausių piliakalnių, ant kurio stovėjo 1253 ir 1263 m. rašytiniuose šaltiniuose minima Įpilties *(Empilten, Ampilten)* pilis.

Senosios Įpilties kaimo bendruomenės ir Kretingos rajono savivaldybės administracijos Darbėnų seniūnijos iniciatyva nuolat vykdomi Senosios Įpilties archeologinio komplekso (1 pav.) tvarkymo, pritaikymo turizmui ir kultūriniam lankymui darbai. 2003 m. šalia piliakalnio iškilo Įpilties (Impilties) vardo pirmojo

